ISSN: 2985-0991 (Online)

JMDR
Journal of MCU Dvravati Review
วารสาร มจร ทวารวดีปริทรรศน์

ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม–มิถุนายน 2569) : Vol.5 No.1 January–June 2026
https://so10.tci-thaijo.org/index.php/jmdr
pp.43–51

นวัตกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอารยธรรมทวารวดี ในเขตวัดพระประโทณเจดีย์ อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

APPLICATION OF INNOVATION TO PROMOTE TOURISM IN DVARAVATI CIVILIZATIONIN THE AREA OF PHRA PRATON CHDEI TEMPLE, MUEANG NAKHON PATHOM DISTRICT, NAKHON PATHOM PROVINCE

มานะ วิบูลย์วงศรี[1] **,**
Mana Viboonvongsri,[1]
มหาวิทยาลัยนเรศวร
Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
E-mail: becausen.6@gmail.com

Received 29 January 2026; **Revised** 27Febuary 2026; **Accepted** 13 June 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการท่องเที่ยวอารยธรรมทวารวดีในเขตวัดพระประโทณเจดีย์อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวภายในวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหาร อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม, 2) เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวในวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหาร อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม 3) เพื่อประยุกต์ใช้นวัตกรรมคิวอาร์โค้ดในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหาร อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depthinterview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) กับศึกษาจากตำรา หนังสือและเอกสารหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทั้งด้านบุคคลและโบราณสถานและโบราณวัตถุของวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหาร อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม เน้นด้านประวัติศาสตร์นับแต่สร้างวัดจนถึงปัจจุบัน

ผลการวิจัยพบว่า

1) วัดพระประโทณเจดีย์วรวิหาร อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม สร้างขึ้นในสมัยทวารวดีคาดว่าอยู่ในช่วงประมาณพุทธศตวรรษที่ 11–16 (พ.ศ. 1,1๐๐–1,5๐๐) เป็นวัดที่นักโบราณคดีหลายท่านให้ความเห็นว่าที่นี่คือจุดศูนย์กลางเมืองนครไชยศรีมีการขุดพบโบราณวัตถุที่สำคัญมากมาย เช่น เศียรพระพุทธรูป เหรียญโบราณ ธงพระกระบี่ธุชครุฑพ่าห์น้อย

คำสำคัญ: นวัตกรรม, การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์, อารยธรรมทวารวดี

Abstract

This research article aims to: (1) examine the tourism resources within Wat Phra Prathon Chedi Worawihan, Mueang Nakhon Pathom District, Nakhon Pathom Province; (2) investigate the tourism potential of Wat Phra Prathon Chedi Worawihan; and (3) apply QR Code innovation

to promote tourism at Wat Phra Prathon Chedi Worawihan, Mueang Nakhon Pathom District, Nakhon Pathom Province.

This study employed a qualitative research approach. Data were collected through in-depth interviews with key informants, together with documentary research involving textbooks, academic books, historical documents, and archaeological evidence concerning the history, historical figures, archaeological sites, and antiquities of Wat Phra Prathon Chedi Worawihan. The study focused on the historical development of the temple from its establishment to the present day.

Research Findings 1.Wat Phra Prathon Chedi Worawihan, located in Mueang Nakhon Pathom District, Nakhon Pathom Province, was established during the Dvaravati Period, approximately between the 11th and 16th Buddhist centuries (557–957 CE). Archaeologists generally regard the site as the former center of the ancient city of Nakhon Chai Si. Numerous significant archaeological artifacts have been excavated from the temple grounds, including Buddha head sculptures, ancient coins, and a miniature Garuda-banner standard (Phra Krabi Dhvaja Garudapah Noi), all of which reflect the religious, artistic, and cultural prosperity of the Dvaravati civilization.

Keywords: Innovation; Historical Tourism, Dvaravati Civilization.

บทนำ

จังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีของประเทศไทยอย่างมาก โดยถือได้ว่าเป็นแหล่งที่มีร่องรอยอารยธรรมโบราณแห่งแรก ๆ ในแผ่นดินสุวรรณภูมิ มีความเป็นมาที่ยาวนานหลายพันปีนครปฐมเป็นศูนย์กลางสำคัญของอารยธรรมทวารวดีซึ่งเป็นรัฐโบราณของชาวมอญที่เจริญรุ่งเรืองในภาคกลางของไทยระหว่างพุทธศตวรรษที่ 11 ถึง 16 ศิลปะทวารวดีได้รับอิทธิพลจากอินเดียโดยเฉพาะในด้านศาสนาพุทธนิกายเถรวาทหลักฐานสำคัญที่บ่งชี้ความรุ่งเรืองของนครปฐมในยุคนั้นคือ พระปฐมเจดีย์ซึ่งเชื่อว่าเป็นเจดีย์องค์แรกของสุวรรณภูมิและเป็นศูนย์กลางเผยแผ่พระพุทธศาสนามีการค้นพบโบราณวัตถุเช่น พระพุทธรูป เหรียญตรา และศิลาจารึกจำนวนมาก ความสำคัญทางประวัติศาสตร์นครปฐมเป็นต้นกำเนิดของอารยธรรมทวารวดีซึ่งมีอิทธิพลต่อศิลปะวัฒนธรรมและศาสนาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ "ทวารวดี" (Dvaravati) เป็นชื่อที่ปรากฏในหลักฐานจีนและอินเดียซึ่งหมายถึง "ดินแดนที่มีประตูเมืองมาก" หรือ "เมืองท่าศูนย์กลางการค้า"เชื่อว่าอารยธรรมทวารวดีในนครปฐมก่อตั้งโดยชาวมอญหรือกลุ่มชนที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดีย โดยเฉพาะทางศาสนา วรรณกรรม และศิลปกรรม นครปฐมในยุคนี้น่าจะเป็นเมืองหลวงหรือศูนย์กลางของรัฐทวารวดีเนื่องจากมีโบราณสถานและหลักฐานโบราณคดีจำนวนมาก ศาสนาและความเชื่อศาสนาพุทธนิกายเถรวาทเป็นศาสนาหลักแต่ก็มีการนับถือศาสนาฮินดูและพุทธนิกายมหายานร่วมด้วยมีการก่อสร้างเจดีย์พระพุทธรูปและวัตถุบูชาต่าง ๆ เพื่อประกอบพิธีกรรมศิลปะและสถาปัตยกรรมทวารวดีสถาปัตยกรรมเน้นรูปแบบเจดีย์ทรงกลมหรือทรงระฆังแบบอินเดียเช่น พระปฐมเจดีย์องค์เดิม พระพุทธรูปมักมีลักษณะอ่อนช้อย ศีรษะรูปไข่ ผมเป็นปอยเล็ก ๆ หน้าตาสงบเยือกเย็น (นิยมเรียก "ศิลปะทวารวดี") ศิลาจารึกและเหรียญตราโบราณที่พบในนครปฐม สะท้อนถึงความรุ่งเรืองของการปกครองและการค้าขายหลักฐานทางโบราณคดีในนครปฐมเช่นพระประโทณเจดีย์ เจดีย์ที่เก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สันนิษฐานว่าเดิมเป็นเจดีย์ทวารวดีก่อนจะได้รับการบูรณะหลายครั้งในยุครัตนโกสินทร์พิพิธภัณฑสถานแห่งชาตินครปฐม แสดงวัตถุโบราณจากยุคทวารวดี เช่น พระพุทธรูป ศิลาจารึก และเครื่องปั้นดินเผา โบราณสถานเช่น วัดพระเมรุ, วัดพระงาม และโบราณสถานอื่นๆแสดงถึงการวางผังเมืองตามแบบทวารวดีที่มีคูน้ำและคันดินล้อมรอบ บทบาทของนครปฐมในอารยธรรมทวารวดีเป็นศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังส่วนต่าง ๆ

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะจัดทำรูปแบบนวัตกรรมเพื่อการท่องเที่ยวอารยธรรมทวารวดีในเขตวัดพระประโทณเจดีย์โดยสร้างความรู้ด้านประวัติศาสตร์และสร้างเครื่องมือเทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนบุคลากรภายในวัดพระประโทณเจดีย์ให้สามารถเผยแพร่ประวัติศาสตร์ภายในวัดพระประโทณเจดีย์ และเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยววัดพระประโทณเจดีย์ ในการวิจัยครั้งนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษา นวัตกรรมเพื่อการท่องเที่ยวอารยธรรมทวารวดีในเขตพระประโทณเจดีย์ อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐมเพื่อส่งเสริมและรักษาประวัติศาสตร์โบราณสถานและโบราณวัตถุให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอันทรงคุณค่าต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทวารวดีภายในวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหาร อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอารยธรรมทวารวดีในวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหาร อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อประยุกต์ใช้นวัตกรรมคิวอาร์โค้ดในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอารยธรรมทวารวดีภายในวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหาร อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการท่องเที่ยวอารยธรรมทวารวดีในเขตวัดพระประโทณเจดีย์อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม” การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงการจัดทำนวัตกรรมเพื่อการท่องเที่ยวอารยธรรมทวารวดีในเขตวัดพระประโทณเจดีย์ อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม โดยใช้ระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) เป็นการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) เพื่อจัดทำนวัตกรรมเพื่อการท่องเที่ยวอารยธรรมทวารวดีในเขตวัดพระประโทณเจดีย์ อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรม Workshop กับบุคลากรภายในวัดเพื่อสอบถามข้อมูลเชิงลึกจนนำไปสู่การจัดทำเครื่องมือ QRCODE เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในวัดพระประโทณเจดีย์ และทำให้ผู้วิจัยได้ข้อสรุปประเด็นปัญหาและนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อกำหนดเป็นหัวข้องานวิจัยในครั้งนี้

สำหรับการเก็บรวมรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้จัดทำขั้นตอนการดำเนินงานของรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพแบบมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ระยะ คือ 1) การเตรียมการ (Pre – Research) 2) การวางแผน (Planing) 3) การปฏิบัติแผน (Action) 4) การสังเกตผล (Odservation) และ 5) การสะท้อนผล (Reflection) การกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Infomant) ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เพื่อศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research-PAR) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์

เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 10 คน ผู้ร่วมในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 8 รูป เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลจากผลสำเร็จของการดำเนินกิจกรรมว่าเกิดความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นต่อผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย พร้อมทั้งนำเสนอผลสำเร็จของการดำเนินกิจกรรมโดยด้วยองค์ความรู้ที่ได้จากรับการดำเนินการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการท่องเที่ยวอารยธรรมทวารวดีในเขตวัดพระประโทณเจดีย์อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม” สามารถนำมาจำแนกผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1.ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทวารวดีภายในวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหารอำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม พบว่า ภายในวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหารเต็มไปด้วยทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และธรรมชาติ สิ่งที่โดดเด่นที่สุดคือ องค์พระประโทณเจดีย์ที่ตั้งตระหง่านอยู่กลางวัดด้วยรูปทรงระฆังคว่ำแบบศิลปะทวารวดี ทำจากอิฐถือปูนที่ผ่านการบูรณะให้คงรูปลักษณ์อันสง่างามภายในวัดยังมี พระอุโบสถ ที่ประดิษฐานพระพุทธรูปศิลาขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปเก่าแก่คู่กับพระประโทณเจดีย์มาแต่โบราณ และยังเป็นที่เก็บพระเขี้ยวแก้วจำลอง และทะนานทองตวงพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งเป็นตำนานการสร้างพระประโทณเจดีย์ และยังมีพิพิธภัณฑ์กลางแจ้งขนาดเล็กที่จัดแสดงวัตถุโบราณ เช่น เศษภาชนะดินเผา พระพุทธรูปสมัยต่าง ๆ และปูนปั้นที่ขุดพบในบริเวณวัด นอกจากนี้ภูมิทัศน์โดยรอบยังร่มรื่นด้วยต้นไม้ใหญ่ สวนหย่อม และลานหินสำหรับเดินจงกรมหรือพักผ่อนบรรยากาศที่เงียบสงบและเป็นธรรมชาติเหล่านี้ล้วนเป็นทรัพยากรสำคัญที่ช่วยให้วัดแห่งนี้ไม่เพียงเป็นสถานที่ทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวที่ผู้มาเยือนสามารถสัมผัสถึงความรุ่งเรืองของอารยธรรมทวารวดีในอดีตได้อย่างลึกซึ้ง

2.ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอารยธรรมทวารวดีในเขตวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหาร อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม การวิเคราะห์ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอารยธรรมทวารวดีภายในวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหาร พบว่า วัดพระประโทณเจดีย์วรวิหารเป็นวัดที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และศาสนา มีศักยภาพในการเป็น “แหล่งท่องเที่ยวทางจิตวิญญาณ” ของจังหวัดนครปฐมอย่างแท้จริง จากที่ผู้วิจัยลงพื้นที่ตลอดหลายเดือน พอสรุปสิ่งที่ต้องปรับปรุงดังนี้ 1) วัดที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ยากต่อการดูแลรักษา 2) วัดขาดการประชาสัมพันธ์ 3) สถานที่ท่องเที่ยวแต่ละจุดขาดป้ายบอกประวัติและไม่เชื่อมโยงกัน ดังนั้นหากต้องการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวอารยธรรมทวารวดีภายในวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหาร จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องแก้ไขปัญหาเหล่านี้ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรภายในวัด ชาวบ้านรอบวัด และหน่วยงานท่องถิ่น อย่างไรก็ตามต้องเร่งพัฒนาในด้านการประชาสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีและการตอบโจทย์นักท่องเที่ยวยุคใหม่เพื่อรักษาศรัทธาและความมีชีวิตชีวาของวัดทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

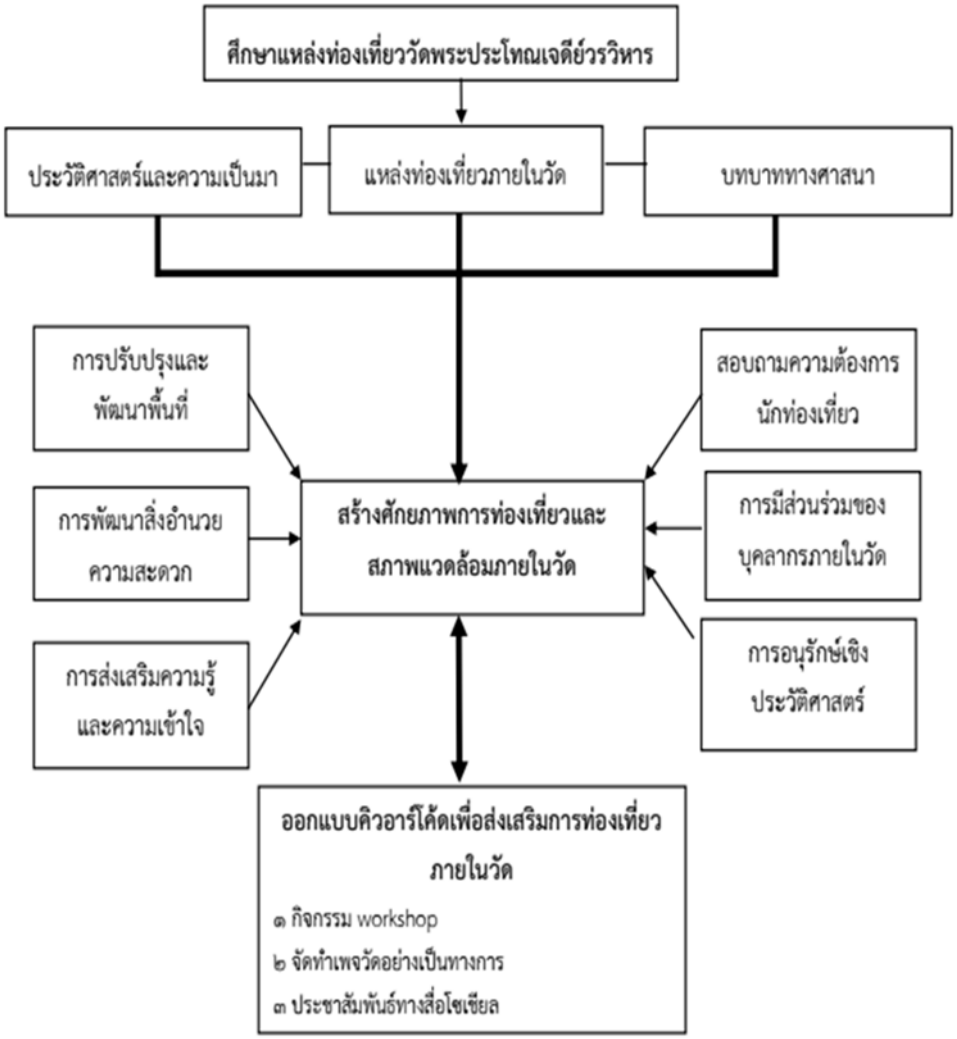
3. การประยุกต์ใช้นวัตกรรมคิวอาร์โค้ดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอารยธรรมทวารวดีภายในวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหาร อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม พบว่า การจัดทำเพจอย่างเป็นทางการของวัดพร้อมคิวอาร์โค้ดให้นักท่องเที่ยวได้สแกนกดติดตามเพจวัดจะช่วยเสริมสร้างศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของวัด

และบุคลากรภายในวัดยังสามารถเผยแพร่กิจกรรมต่าง ๆ ของวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหารให้กับนักท่องเที่ยวหรือชาวบ้านให้ทราบได้ตลอดเวลาอีกทั้งเพจของวัดยังรับทราบความต้องการของนักท่องเที่ยวผ่านคอมเมนต์ได้อีกด้วยและในอนาคตทางวัดเองอาจเพิ่ม AI ต่าง ๆ ในเพจเพื่อช่วยประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในเขตวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหารอย่างยั่งยืนต่อไป ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีด้านการท่องเที่ยวภายในวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหาร ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีด้านการท่องเที่ยวในวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหาร ถือเป็นแนวทางที่สามารถยกระดับวัดให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลซึ่งต้องการประสบการณ์ที่เข้าถึงง่ายสะดวก และมีข้อมูลครบถ้วน เช่น ติด QR Code ที่จุดสำคัญ เช่น พระเจดีย์ วิหาร โบราณสถาน เพื่อให้ผู้เยี่ยมชมสามารถสแกนแล้วอ่านประวัติหรือฟังเสียงบรรยายได้ทันที ใช้ Facebook ดึงกลุ่มเป้าหมาย เช่น นักท่องเที่ยวสายมูหรือวัยรุ่นที่ชอบวัดโบราณ การใช้เทคโนโลยีในวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหารไม่เพียงช่วยให้การท่องเที่ยวสะดวก ทันสมัย และเข้าถึงง่ายขึ้นแต่ยังเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ถ่ายทอด และสื่อสารคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรม ให้กับคนรุ่นใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการท่องเที่ยวอารยธรรมทวารวดีในเขตวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหาร อำเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม”งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการผสานระหว่าง เทคโนโลยี กับ วัฒนธรรมประวัติศาสตร์ บทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับแหล่งโบราณสถานอย่างวัดพระประโทณเจดีย์ซึ่งเป็นแหล่งที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมและและประวัติศาสตร์ของอารยธรรมทวารวดีผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยมาเป็นองค์ความรู้ใหม่ดังนี้

Journal of MCU Dvravati Review (JMDR) Vol.5 No.1 (January–June 2026)

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง“นวัตกรรมการท่องเที่ยวอารยธรรมทวารวดีในเขตวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหาร อำเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม” โดยการ สำรวจ สังเกตการณ์ และสัมภาษณ์ มีประเด็นในการอภิปรายดังนี้

1. ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทวารวดีภายในวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหาร วัดพระประโทณเจดีย์วรวิหารเป็นวัดสำคัญของจังหวัดนครปฐมสันนิษฐานว่าสร้างในสมัยทวารวดี ปรากฏหลักฐานพบศิลปะโบราณวัตถุในบริเวณวัดและพื้นที่ใกล้เคียง จากหลักฐานต่าง ๆ ทั้งหลักฐานทางโบราณคดีและเอกสารต่าง ๆสันนิษฐานได้ว่า วัดพระประโทณเจดีย์สร้างขึ้นในสมัยพุทธศตวรรษที่11-16 มีทรัพยากรที่สำคัญหลายอย่างด้านสถานที่ท่องเที่ยว เช่น พระประโทณเจดีย์, วิหารหลวงพ่อโต , ศาลยายหอม , อนุสาวรีย์กลางแจ้ง , มณฑปพระพุทธธีรธรรม , กรุวัฒนธรรม ด้านวัตถุ เช่น ทะนานทองคำจำลอง ,พระครุฑพ่าห์น้อย , พระเขี้ยวแก้วจำลอง เป็นต้น วัดพระประโทณเจดีย์มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและสังคมด้วยเหตุผลคือจากอดีตอันยาวนานไม่ต่ำกว่า 1,๕๐๐ ปี วัดพระประโทณเจดีย์ได้ผ่านยุคแห่งความเจริญรุ่งเรืองสูงสุดแล้วทรุดโทรมไปตามกลาลเวลาและได้พลิกฟื้นให้เจริญรุ่งเรืองมาอยู่ระดับวัดแนวหน้า จนได้รับยกย่องเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างและได้รับประทานพัดจากสมเด็จพระสังฆราช (วาสน์ วาสนโน) เป็นวัดพัฒนาดีเด่นได้ยกฐานะเป็นพระอารามหลวงชั้นตรีชนิดวรวิหาร เป็นวัดส่งเสริมสุขภาพเป็นสำนักศึกษาดีเด่นระดับประเทศเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ปัจจุบันพระศรีธีรวงศ์ เจ้าอาวาสวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหารรูปปัจจุบันมีความพยายามปรับปรุงพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดนครปฐม ดังนั้นการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในเขตวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหารไม่เฉพาะหมายถึงผู้วิจัยเองแต่อาจจะรวมไปถึงบุคลากรในวัดหรือชาวบ้านเพราะนี่คือมรดกทางประวัติศาสตร์ของประเทศชาติที่ทุกคนต้องเรียนรู้และดูแลรักษาตลอดไป

2. ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอารยธรรมทวารวดีในวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหาร ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอารยธรรมทวารวดีในวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหารมีหลายด้านดังนี้ 1) วัดพระประโทณเจดีย์วรวิหารมีฐานะเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี 2) 2. วัดพระประโทณเจดีย์วรวิหารมีโบราณสถานสำคัญภายในวัดมีโบราณสถานที่สำคัญคือ “พระประโทณเจดีย์” ซึ่งเป็นเจดีย์โบราณเก่าแก่ที่เชื่อว่ามีมาตั้งแต่สมัยทวารวดี 3) 3. วัดพระประโทณเจดีย์วรวิหารมีอายุนับพันปี วัดแห่งนี้มีมาตั้งแต่ยุคทวารวดี (พุทธศตวรรษที่ 11–16) ซึ่งหมายถึงมีอายุมากกว่า 1,๐๐๐ ปี 4) วัดพระประโทณเจดีย์วรวิหารมีตำนานเล่าขานภายในจังหวัดนครปฐมถือเป็น “จุดแข็ง” จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวกล่าวว่า “ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นและอัตลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญมาก ตำนานเกี่ยวกับวัดพระประโทณเจดีย์ เช่นเรื่อง “พระยาพานกับยายหอม” วัดพระประโทณเจดีย์วรวิหารมีพื้นที่ทั้งหมด 12๐ ไร่ 3 งาน 12 ตารางวาแบ่งเป็นพื้นที่ตั้งวัด 74 ไร่ 3 งาน 44 ตารางวา ภายในวัดมีแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งซึ่งจะเห็นได้ว่าวัดมีอาณาบริเวณที่กว้างขวางขณะเดียวกันวัดมีพระสงฆ์ไม่ถึง 1๐ รูป จึงยากต่อการดูแลพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอีกทั้งพระสงฆ์ภายในวัดยังขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการท่องเที่ยวภายในวัด จึงมีการจัดกิจกรรม Workshop เพื่อให้บุคลากรภายในวัดได้เข้าใจถึงศักยภาพการท่องเที่ยวในเขตวัดพระประโทณเจดีย์ พระสงฆ์ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาตร์และได้เรียนรู้จุดแข็งจุดอ่อนการท่องเที่ยวภายในวัด จนสรุปที่จะแก้จุดอ่อนต่าง ๆที่สามารถแก้ได้ทันที เช่น การตั้งจุดบริการน้ำดื่มแก่นักท่องเที่ยว การตั้งป้ายสแกนคิวอาร์โค้ดบอกประวัติในสถานที่ท่องเที่ยวภายในวัดที่ยังไม่มีป้ายบอกประวัติ และที่สำคัญคือการมีสื่อโซเชียลเป็นของตัวเองเพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรม

Journal of MCU Dvravati Review (JMDR) Vol.5 No.1 (January–June 2026)

ของวัดโดยตั้งเพจวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหาร วัดและโบราณสถาน ซึ่งได้รับอนุญาตจากพระศรีธีรวงศ์ เจ้าอาวาสวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหาร

3. เพื่อประยุกต์ใช้นวัตกรรมคิวอาร์โค้ดในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอารยธรรมทวารวดีภายในวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหาร มีการจัดทำป้ายจุดสแกนคิวอาร์โค้ดเพื่อบอกเล่าประวัติแหล่งท่องเที่ยวภายในวัดเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษา และมีการจัดตั้งเพจวัดเพื่อเป็นสื่อไว้ประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆของวัดรวมทั้งเผยแพร่สถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ของวัดและประวัติความเป็นมาให้ผู้คนได้รับทราบแต่การตั้งเพจใหม่จะทำอย่างไรให้คนมากดติดตาม วิธีการทั่วไปคือการซื้อโฆษณาให้คนเห็นซึ่งตรงนี้มีค่าใช้จ่าย เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายการโฆษณาเพจทางผู้วิจัยจึงสร้างเครื่องมือออกแบบคิวอาร์โค้ดเพื่อไปติดตามจุดต่าง ๆ ในวัดให้ผู้คนที่มาเยี่ยมชมวัดได้สแกนคิวอาร์โค้ดเพื่อเข้าไปกดถูกใจเพจและรับข่าวสารจากทางวัด การออกแบบคิวอาร์โค้ดนี้ไม่เสียเงินแต่อย่างใดและยังสะดวกกับนักท่องเที่ยวสามารถกดสแกนได้เลยไม่ต้องไปเสิรช์หาพิมพ์ชื่อเพจให้ยุ่งยากอีกต่อไปสะดวกสบายกับนักท่องเที่ยวและยังขยายกลุ่มผู้ติดตามเพจได้อย่างรวดเร็วปัจจุบันมีผู้กดติดตามเพจแล้วกว่า 3,4๐๐ คนและในอนาคตหากผู้ดูแลเพจมีการโพสลงเพจอย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นประวัติแหล่งท่องเที่ยวภายในวัดหรือกิจกรรมสำคัญของวัด ย่อมจะมีผู้ติดตามเพิ่มอย่างแน่นอน ดังนั้นการจัดทำคิวอาร์โค้ดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหารนั้นถือว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งและเป็นรูปธรรม วัดได้จากจำนวนผู้ติดตามเพจที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีนักท่องเที่ยวเข้าวัดเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน

ดังนั้นหากวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหารมีสื่อโซเชียลเป็นของตัวเองและมีแอดมินคอยอัพเดทข้อมูลวัดให้บุคคลภายนอกทราบเรื่อยๆ คงจะดึงดูดให้คนเข้าวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหารมากขึ้นต่อมาในเรื่องของคิวอาร์โค้ดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในวัดนั้นทางบุคลากรภายในวัดเองก็เห็นด้วยว่าสามารถช่วยได้เยอะเพราะว่าต้องยอมรับว่าบุคลากรในวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหารนั้นปัจจุบันมีพระสงฆ์เพียง 8-9 รูป สามเณรอีก 2 องค์ จึงยากต่อการดูแลหรือประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวภายในวัดที่มีขนาดกว้างขวางหรือวันเสาร์อาทิตย์ก็ติดกิจนิมนต์ไปที่ต่าง ๆ ดังนั้นหากสถานที่ท่องเที่ยวตามจุดต่าง ๆภายในวัดมีป้ายคิวอาร์โค้ดให้สแกนเพื่อบอกเล่าประวัตินั้นจะเป็นเรื่องที่ดีมากๆ สอดคล้องกับนักท่องเที่ยวที่ผู้วิจัยได้ไปสัมภาษณ์กล่าวว่าที่มาวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหารนั้นก็สนใจประวัติศาสตร์อยากรู้ว่ามีอารยธรรมทวารวดีตรงจุดไหนบ้างเท่าที่สังเกตก็มีเพียงป้ายบอกประวัติพระประโทณเจดีย์และวิหารหลวงพ่อโตส่วนจุดอื่น ๆ ยังไม่เห็นซึ่งนักท่องเที่ยวให้ความเห็นว่าควรทำป้ายสแกนคิวอาร์โค้ดให้ครบทุกจุดเพราะมันจะเชื่อมโยงประวัติศาตร์ได้ทั้งหมดโดยไม่ต้องใช้มัคคุเทศน์หรือพระสงฆ์มาบอกเล่าโดยคิวอาร์โค้ดนั้นเมื่อสแกนแล้วอาจจะเป็นข้อความตัวอักษรก็ได้หรือข้อความเสียงก็ได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงไปดูตามแหล่งท่องเที่ยวจุดต่าง ๆ ภายในวัดว่าตรงไหนยังขาดป้ายบอกประวัติอยู่บ้างจึงทราบว่า อนุสาวรีย์หรือพิพิธภัณฑ์กลางแจ้งยังไม่มีป้ายบอกประวัติใดๆทั้งสิ้นทั้งที่จุดนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแหล่งหนึ่งเป็นที่รวบรวมโบราณวัตถุสมัยทวารวดีที่ถูกขุดพบภายในบริเวณวัดอดีตหลวงพ่อเจ้าอาวาส พระครูสมถกิติคุณ (ชุ่ม) จึงนำมาใส่ไว้ในเจดีย์เพื่อให้คนมาศึกษาและป้องกันการโจรกรรมตรงจุดนี้เองจะเป็นจิ๊กซอว์เชื่อมโยงกับพระประโทณเจดีย์ที่เป็นโบราณสถานสมัยทวารวดี ส่วน อนุสาวรีย์หรือพิพิธภัณฑ์กลางแจ้งเป็นโบราณวัตถุสมัยทวารวดีเพราะโบราณวัตถุสมัยทวารวดีที่ถูกขุดพบในวัดส่วนใหญ่จะถูกส่งไปเก็บไว้ในพิพิธภัณฑ์ที่อู่ทองหมดแล้วจึงเหลือแค่อนุสาวรีย์หรือพิพิธภัณฑ์กลางแจ้งเพียงจุดเดียวให้ศึกษาโบราณวัตถุสมัยทวารวดีจึงควรค่าแก่การอนุรักษ์และสมควรเชิดชูให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญจุดหนึ่งของวัดพระประโทณเจดีย์วรวิหาร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) รัฐบาลหรือกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ควรส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

2) องค์กรชุมชน ควรสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

3) สร้างความร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมและการบริการนักท่องเที่ยว

4) ความร่วมมือกับโรงเรียนและมหาวิทยาลัยร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวอารยธรรมทวารวดีในจังหวัดนครปฐม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในครั้งต่อไป

1) บุคลากรภายในวัดต้องมีการตื่นตัวในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในวัดต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยมิตรไมตรีที่ดีทำความสะอาดบริเวณวัดอยู่เสมอ

2) บุคลากรภายในวัดต้องใฝ่เรียนรู้เทคโนโลยีอยู่เสมอเพื่อพัฒนาสื่อโซเชียลในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของวัด

3) ชาวบ้านบริเวณวัด หน่วยงานราชการ นักท่องเที่ยวทุกคน ต้องมีจิตสำนึกหวงแหนวัดร่วมกันรักษาโบราณสถานอันเป็นสมบัติของชาติให้เป็นแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์แก่คนรุ่นหลังต่อไป

บรรณานุกรม

ปรรันสรินทร์ เมียายุกต์(2563). **นครปฐม: ศูนย์กลางอารยธรรมทวารวดี.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,

โยตะ ชัยวรมันกุล,และคณะ. **(2**เปิดเส้นทางนวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ทวารวดีย้อนรอยพุทธศาสตร์วัฒนธรรมและศิลปะ.**วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย**. ปีที่ 9 ฉบับที่ 4 : ตุลาคม-ธันวาคม 2568

พิเชษฐ์ สมุทรวรานพ.**(2552). ทวารวดีศรีนครปฐม : พัฒนาการทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี**. นครปฐม: สำนักพิมพ์สภาวัฒนธรรม, 2552.

วรรณิภา นาคาพร้อม. (2564). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดนครปฐม: กรณีศึกษาวัดและชุมชนเก่า". **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.